

Nr 279.

Av herrar **Borell** och **Rogberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning.

Enligt 2 § i lagen den 22 juni 1923 angående kvinnas behörighet att inneha statstjänst och annat allmänt uppdrag äger Kungl. Maj:t meddela särskilda bestämmelser angående villkoren för kvinnas tillträde till domartjänst, med vilken är förenad skyldighet att föra ordet i underrätt. Bestämmelsen i fråga föreslogs av riksdagen och anfördes härom i riksdagens skrivelse den 25 maj 1923 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet i huvudsak följande:

Riksdagen hade icke kunnat undgå att i viss mån dela den tveksamhet, som i åtskilliga fall kommit till uttryck beträffande lämpligheten av att kvinna erhöles tillträde till domartjänster, enkannerligen sådana med vilka vore förenad skyldighet att utöva ordförandeskap i häradsrätt, och vore för riksdagen därvid praktiska synpunkter bestämmande. Den ordning, i vilken ordförandeskapet i häradsrätterna i stor utsträckning utövades, vore i vissa avseenden mindre tillfredsställande. Då unga jurister regelmässigt redan ett par år efter avslutade universitetsstudier erhöles förordnande att förvalta domarämbete måste därav följande, att denna viktiga och maktpåliggande uppgift ofta komme att handhas av personer, vilka icke vore i besittning av nödig erfarenhet och vilkas lämplighet för domarvärvet icke blivit med tillräcklig noggrannhet prövad. Att vidsträcktare möjlighet kunde beredas till en dylik prövning och ett mer omsorgsfullt urval bland aspiranterna till ifrågavarande domarförordnande vore ett länge känt önskemål. Detta bleve särskilt framträdande, då det ifrågasattes att även kvinnor skulle kunna bekläda domartjänster. Även om det vore befogat att bortse från de invändningar av övervägande principiell natur, vilka från åtskilliga håll anförts mot denna reform, syntes vid det praktiska utförandet av densamma en viss varsamhet vara av nöden. Med hänsyn till de brister, som vidlåde det nuvarande systemet i fråga om lantdomarförordnanden, ville det förefalla mindre lämpligt att omedelbart och utan varje förbehåll medgiva tillämpning av behörighetslagens allmänna likställighetsregel även på detta område. Med denna uppfattning hade riksdagen ansett en utväg böra sökas att möjliggöra en särskild prövning, huruvida lantdomareförordnande borde kunna meddelas kvinna. Detta syfte kunde enligt riksdagens mening vinnas på det sätt, att Kungl. Maj:t erhöles befogenhet att meddela särskilda föreskrifter i fråga

om villkoren för kvinnas tillträde till domartjänst, med vilken vore förenad skyldighet att föra ordet i underrätt å landet, och hade riksdagen i enlighet därmed ansett sig böra föreslå, att till behörighetslagens § 2 skulle fogas ett särskilt moment av nyssangivna innehåll. I fråga om den närmare innebörden av en dylik bestämmelse hade riksdagen utgått från att det borde tillkomma Kungl. Maj:t att efter hovrätternas hörande fastställa de regler, som därutinnan kunde vara påkallade. Några mera bestämda direktiv i detta avseende ansåge riksdagen icke lämpligen borde från dess sida angivas. Riksdagen ville blott erinra, att gällande domsagostadga uppställde som villkor för behörighet att förvalta häradshövdingeämbete — förutom viss levnadsålder hos aspiranten — att denne fullgjort viss tjänstgöring i hovrätt, större rådhusrätt eller domsaga. Enligt riksdagens uppfattning borde det särskilt komma under övertvägande, huruvida fullgörande av viss tjänstgöring i hovrätt eller rådhusrätt borde förutom viss tids tjänstgöring i domsaga för kvinna utgöra en förutsättning för behörighet att hålla allmänt tingssammanträde.

De sakkunnige, som jämlikt Kungl. Maj:ts den 10 oktober 1924 givna be- myndigande tillkallats beträffande den praktiska juristutbildningen och andra dithörande ämnen, hava i avgivet förslag i fråga om utbildningen av de rättsbildade biträdena icke upptagit några särskilda villkor för att kvinna skall vinna kompetens i första och andra befogenhetsgraderna, d. v. s. kompetens att erhålla förordnande som förste notarie samt behörighet att handlägga mål och ärenden, som kunna förekomma å sammanträde med tremansnämnd samt att eljest förvalta häradshövdingeämbete med den begränsning, att den förordnade icke äger såsom ordförande i häradsrätt handlägga andra mål och ärenden än nyss sagts eller tjänstgöra såsom ordförande i synerätt eller vid sammanträde med ägodelningsrätt. Beträffande åter tredje befogenhetsgraden, som avser förordnande att med vidsträcktare befogenhet än förut sagts förvalta häradshövdingeämbete (fullständigt domareämbete), skulle enligt de sakkunnigas förslag kompetens därför av kvinna kunna uppnås enligt ettdera av två alternativ. Det ena upptager tjänstgöring under 2½ år dels såsom av hovrätt förordnad notarie i domsaga, dels såsom ledamot i rådhusrätt, i vilken enligt gällande bestämmelser förutom borgmästaren sitta minst två lagfarna ledamöter, varjämte fordrades att hava under sexton rättegångsdagar eller åtta allmänna tingssammanträden handlagt mål och ärenden, som enligt förslaget falla under andra befogenhetsgradens kompetens. Det andra alternativet upptager dels tjänstgöring under 1½ år såsom av hovrätt förordnad notarie i domsaga samt att därvid hava under åtta rättegångsdagar eller fyra allmänna tingssammanträden handlagt mål och ärenden, som falla under andra befogenhetsgradens kompetens, dels ock att under fyra månader hava i hovrätt fullgjort på fiskal ankommande göromål.

I till innevarande års riksdag avlåten proposition, nr 173, angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, har föreliggande fråga ånyo upptagits till behandling. Ehuru riksdagen upp-

dragit åt Kungl. Maj:t att meddela de särskilda bestämmelser angående villkoren för kvinnas tillträde till domartjänst, som påkallas av behörighetslagens ikraftträdande, har Kungl. Maj:t ansett att för riksdagen borde angivas de riktlinjer, efter vilka denna fråga avsåges att ordnas. I sådant avseende framhålles i den kungl. propositionen att det borde undvikas att för kvinna föreskriva sådana villkor, att hon bleve utestängd från möjlighet att inom samma tid som man uppnå tingsmyndighet. Beträffande kvinnas tillträde till första och andra befogenhetsgraderna finner Kungl. Maj:t lika med de sakkunnige ej erforderligt att i sådant hänseende särskilda villkor föreskrivas. Vidkommande åter frågan om kvinnas tillträde till tredje befogenhetsgraden uppställas krav på kombinerad tjänstgöring i första och andra befogenhetsgraderna i domsaga och antingen tjänstgöring såsom ledamot i sådan större rådhusrätt, som i domsagostadgan åsyftas, eller tjänstgöring i hovrätt. Sammanlagda för kompetensens erhållande erforderliga tjänstgöringstiden skulle för kvinna liksom för man bliva två år och dem emellan endast råda den skillnad, att av de två årens tjänstgöring för kvinnlig aspirant ett halvt år skulle vara förlagt till hovrätt eller visst slags rådhusrätt, under det att för manlig aspirant valfrihet härutinnan förefinnes. I sammanhang med införande av stadgande av nyssangiven innebörd borde till den i hövrätternas arbetsordningar intagna föreskriften, att förordnande att uppehålla fiskalstjänst i regel ej må meddelas annan än den, som hållit minst tre allmänna tingsammansammanträden, fogas ett tillägg av innehåll, att nämnda föreskrift icke skall äga tillämpning beträffande kvinna.

Enligt de av Kungl. Maj:t sålunda angivna riktlinjer skulle kvinna redan efter uppnådda tjugufyra års ålder kunna erhålla förordnande att vara ordförande i häradsrätt vid handläggning av sådana mål och ärenden, som kunna förekomma å sammanträde med tremansnämnd, och efter fyllda tjugufem år skulle åt henne kunna anförtros att hålla allmänt tingsammansammanträde. På sätt Svea Hovrätt anfört i sitt över de sakkunniges utlåtande avgivna yttrande torde det emellertid med fog kunna ifrågasättas, huruvida en yngre kvinna över huvud taget lämpar sig att utöva ordförandeskap i häradsrätt. Även om hon i avseende å kunskaper och personliga egenskaper i övrigt skulle stå i jämbredd med eller till och med vara överlägsen sina manliga kamrater synes det, på sätt hovrätten jämväl framhållit, vara mer än tvelaktigt, huruvida tänkesätt och stämning hos lantbefolkningen kommit därhän, att hon skulle lyckas i det hela och särskilt i vanskliga situationer upprätthålla domstolens och rättskipningens auktoritet. Försiktigheten synes oss bjuda, att man vid genomförande av den nya reformen går fram med största varsamhet. Innan erfarenhet vunnits om densammas verkningar, är det därför enligt vår mening nödvändigt att vida strängare kompetensvillkor uppställas än Kungl. Maj:t, med mildring i de sakkunniges förslag, för sin del föreslagit och vilka villkor i själva verket skulle i vissa hänseenden ställa kvinnor i ett gynnsammare befordringsläge än deras manliga kamrater. Såsom av vad vi ovan fram-

hållit framgår, synes oss omsorgen om rättskipningens auktoritet med nödvändighet påfordra att åtminstone tillsvidare såsom kompetensvillkor för rätt att erhålla förordnande i andra och tredje befogenhetsgraderna stadgas väsentligt högre ålder än den för män föreskrivna. I sådant hänseende synes den av Svea Hovrätt angivna ålder av trettio år lämpligen böra bestämmas. Även beträffande den förberedande utbildningen synes det oss vara nödigt att för att möjliggöra att kvinna, innan förordnande lämnas henne, med avseende å lämplighet och duglighet prövas i kollegial domstol, en längre utbildningstid bestämmas än den för män föreskrivna. I sådant hänseende kunna vi ansluta oss i huvudsak till hovrätternas förslag om två års tjänstgöring såsom av hovrätt förordnad notarie i domsaga, samt därefter ett års tjänstgöring såsom ledamot i större rådhusrätt eller ett års fiskalstjänstgöring i hovrätt.

I fråga om rätt för kvinna att erhålla förordnande såsom notarie i domsaga lärer intet vara att erinra mot att hon likställes med man.

Under återopande av vad vi anfört hemställa vi,

att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 173 beträffande anslaget måtte uttala, att enligt riksdagens mening uppnådd ålder av trettio år samt föregången tjänstgöring under två år såsom av hovrätt förordnad notarie i domsaga samt därutöver ett års tjänstgöring såsom ledamot i större rådhusrätt eller ett års fiskalstjänstgöring i hovrätt bör för kvinna stadgas såsom kompetensvillkor för erhållande av förordnande att vara ordförande i häradsrätt.

Th. Borell.

Herman Rogberg.